

**УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ**

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Кафедра фінансів, обліку і аудиту

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА»

Харків – 2024

Методичні вказівки розглянуто і рекомендовано до друку на засіданні кафедри фінансів, обліку і аудиту 25 березня 2024 р., протокол № 7.

Рекомендовано для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» освітньої програми «Управління фінансами, банківська справа та страхування».

Укладач

доц. О. О. Коковіхіна

Рецензент

доц. Т. В. Машошина

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Сутність управління фінансовою санацією підприємства.....	4
Тема 2. Санаційний контролінг.....	9
Тема 3. Санаційний аудит.....	13
Тема 4. Санація балансу.....	18
Тема 5. Форми, правила та умови фінансування санації підприємств.	20
Тема 6. Санаційна реструктуризація підприємства.....	24
Тема 7. Економіко-правові засади санації, банкрутства та ліквідації підприємства.....	26
Тема 8. Оцінювання вартості майна.....	32
Тема 9. Державна фінансова підтримка санації підприємств.....	37
Питання для підготовки до іспиту.....	39
Список літератури.....	42

ВСТУП

Проблеми банкрутства підприємств в Україні є особливо актуальними в умовах економічної кризи. Через повномасштабну збройну агресію РФ усі громадяни і суб'єкти господарювання в Україні зазнають фінансових втрат, що призводять до появи в окремих підприємств ознак неплатоспроможності. Для підприємств війна ускладнила або унеможливила ведення ефективної господарської діяльності, своєчасного проведення розрахунків з контрагентами і повного виконання зобов'язань. До того ж, нині відбувається процес поступової інтеграції України в європейське співтовариство з його особливими чіткими правилами та умовами функціонування ринку, які можуть призвести до зниження фінансової стійкості вітчизняних суб'єктів господарювання.

Метою навчальної розробки є формування у здобувачів системи знань з методології та практичного здійснення фінансової санації та банкрутства підприємств, фінансового забезпечення ліквідаційних процедур, управління процесами підготовки і здійснення фінансового оздоровлення неплатоспроможного підприємства чи його ліквідації в зв'язку з банкрутством.

Тема 1. СУТНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА

План практичного заняття

- 1 Поняття і симптоми фінансової кризи на підприємстві.
- 2 Стадії та фази розвитку фінансової кризи на підприємстві.
- 3 Економічна сутність банкрутства.

4 Зміст та поняття антикризового управління.

5 Сутність і елементи фінансової санації.

Основні терміни і поняття: фінансова криза, економічна санація, фінансовий менеджмент, досудова санація, антикризова система.

Питання для обговорення:

У чому полягає сутність фінансової кризи?

Які причини кризових ситуацій ви знаєте? Наведіть приклади.

Перелічіть основні ознаки кризи на рівні підприємства, охарактеризуйте їх.

За якими ознаками класифікується криза підприємства?

Перелічіть фактори, що зумовлюють різні види кризи.

На які групи поділяються зовнішні чинники, що зумовлюють кризовий розвиток підприємства?

На які групи поділяються внутрішні чинники, що зумовлюють кризовий розвиток підприємства?

Фінансова криза. Основні симптоми кризи.

Теми презентацій, есе, доповідей

❖ Світова економічна криза: історичні передумови, фактори, наслідки.

❖ Історія успішного подолання кризи (на прикладі однієї чи декількох компаній).

❖ Сучасні стратегії антикризового фінансового управління на підприємстві.

❖ Вибір стратегії розвитку підприємства як засіб подолання кризових явищ.

Практичні завдання

Завдання 1.1. На основі даних підприємства (звітність з інтернету) проведіть оцінку та визначте клас його фінансової стійкості, обґрунтуйте вид фінансової кризи на підприємстві.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Розрахунок проводимо, виходячи з фактичного рівня показників фінансової стійкості та рейтингу кожного показника, вираженого в балах. Результат представимо у вигляді таблиці.

Таблиця 1.1 – Групування підприємств за критеріями оцінки фінансової стійкості

Показник	Границі класів відповідно до критеріїв									
	I клас	Бал	II клас	Бал	III клас	Бал	IV клас	Бал	V клас	Бал
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,25 та вище	20	0,2	16	0,15	12	0,1	8	0,05	4
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,0 та вище	20	0,9	15	0,08	12	0,7	9	0,6	6
Коефіцієнт загальної ліквідності	2,0 та вище	18	1,9-1,7	15-12	1,6-1,4	10,5-7,5	1,3-1,1-	6-3	1,0	1,5
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,6 та вище	18	0,59-0,54	15-12	0,53-0,43	11,4-7,4	0,42-0,41	6,6-1,8	0,4	1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	0,6 та вище	17	0,4	12	0,3	9	0,2	6	0,1	3
Коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом	1,0 та вище	15	0,9	12	0,8	9	0,7	6	0,6	2
Мінімальне значення границі	100		85-64		63,9-56,9		41,6-28,3		18	

Відповідно до рейтингу визначаємо клас фінансової стійкості підприємства: I клас – підприємство з високим запасом фінансової стійкості; II клас – підприємство з невеликим ступенем ризику; III клас – проблемне підприємство (існує імовірність неповернення частини позикових коштів); IV клас – підприємство з високим ризиком банкрутства (високий ризик неповернення позикових коштів); V клас – підприємство найвищого ризику.

Критеріями оцінки є такі показники:

- ❖ коефіцієнт абсолютної ліквідності (відношення суми грошових активів до поточних зобов'язань);
- ❖ коефіцієнт поточної ліквідності (відношення різниці суми оборотних активів та запасів до обсягу поточних зобов'язань);
- ❖ коефіцієнт загальної ліквідності (відношення суми оборотних активів до обсягу поточних зобов'язань);
- ❖ коефіцієнт фінансової незалежності (відношення суми власного капіталу до підсумку балансу);
- ❖ коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (відношення суми власних оборотних коштів до обсягу оборотних активів);
- ❖ коефіцієнт забезпечення запасів власним капіталом (відношення обсягу запасів до власного капіталу).

Завдання 1.2. Необхідно визначити ліквідність балансу підприємства шляхом зіставлення груп активів і зобов'язань.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності та розташовані у порядку її спадання, зі статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості та розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань. Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою.

Залежно від ступеня ліквідності активи підприємства розділяються на такі групи:

A1 – високоліквідні – «грошові кошти і поточні фінансові інвестиції»;
A2 – швидколіквідні – уся дебіторська заборгованість, що буде погашена за умовами договорів;

A3 – повільноліквідні – запаси, поточні біологічні активи, інші оборотні активи, витрати майбутніх періодів;

A4 – важколіквідні необоротні активи та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття.

Пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати:

П1 – найтерміновіші – поточна кредиторська заборгованість;

П2 – короткострокові – короткострокові кредити банків;

П3 – довгострокові – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

П4 – постійні – зобов'язання перед власниками, формування власного капіталу та зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу та групами вибуття.

Таблиця 1.2 – Аналіз ліквідності балансу, тис. грн

Ранжування активів балансу	поточний рік	попередній рік	Ранжування пасивів балансу	поточний рік	попередній рік
Високоліквідні активи (A1)			Найтерміновіші зобов'язання (П1)		
Швидколіквідні активи (A2)			Короткострокові пасиви (П2)		
Повільноліквідні активи (A3)			Довгострокові пасиви (П3)		
Важколіквідні активи (A4)			Постійні пасиви (П4)		
Баланс			Баланс		

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. Баланс буде вважатися ліквідним за умови дотримання таких співвідношень між групами активів і зобов'язань:

$$A_1 > P_1; \quad A_2 > P_2;$$

$$A_3 > P_3; \quad A_4 < P_4.$$

Тема 2. САНАЦІЙНИЙ КОНТРОЛІНГ

План практичного заняття

- 1 Поняття контролінгу, історія виникнення і розвитку.
- 2 Роль контролінгу в процесі управління.
- 3 Завдання і функції санаційного контролінгу.
- 4 Особливості стратегічного і оперативного контролінгу.
- 5 Характеристика методів фінансового контролінгу.

Основні терміни і поняття: фінансовий контролінг, передумови санаційної спроможності, критерії стійкої санаційної спроможності, показники санаційної спроможності, СВОТ–аналіз, економіко-правова експертиза санаційної концепції.

Питання для обговорення

Які види контролінгу розрізняють залежно від критерію часу? Охарактеризуйте їх.

Які види контролінгу розрізняють залежно від критерію характеру впливу? Охарактеризуйте їх.

Які способи передбачає фінансовий менеджмент для розв'язання проблеми вибору системи показників для комплексного аналізу діяльності підприємства та діагностики слабких місць господарювання?

Що таке внутрішній аудит і консалтинг? Дайте характеристику цих понять.

Що таке система Дюпона? Охарактеризуйте її.

Що відносять до загальноекономічних методів фінансового контролінгу?

Що відносять до специфічних (сучасних) методів фінансового контролінгу?

Теми презентацій, есе, доповідей

- ❖ Фінансовий контролінг та система раннього попередження та реагування на підприємстві.
- ❖ Сутність та механізм реалізації стратегії фінансової санації на підприємстві.
- ❖ Crash-програма як елемент фінансової санації підприємства.
- ❖ Сутність та механізм проведення оцінювання санаційної спроможності підприємства.
- ❖ Антикризова санаційна концепція: досвід застосування.

Практичні завдання

Завдання 2.1. Спрогнозувати ймовірність банкрутства підприємства, використовуючи Z-розрахунок Альтмана та звітність реального підприємства.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Модель Альтмана (розроблена в 1968 році і відома також під назвою «розрахунок Z-показника» – інтегрального показника рівня загрози банкрутства):

$$Z = 1,2 A + 1,4 B + 3,3 C + 0,6 D + 1,0 E. \quad (2.1)$$

Це п'ятифакторна модель, де факторами є окремі показники фінансового стану підприємства:

A – робочий капітал / загальна вартість активів;

B – чистий прибуток / загальна вартість активів;

C – чистий дохід / загальна вартість активів;

D – ринкова капіталізація компанії (ринкова вартість акцій) / сума заборгованості;

E – обсяг продажу / загальна вартість активів.

Значення показника «Z» так пов'язане з імовірністю банкрутства:

$Z \leq 1,8$ – дуже висока;

$1,81 \leq Z \leq 2,70$ – висока;

$2,71 \leq Z \leq 2,99$ – можлива;

$Z \leq 3,00$ – дуже низька.

За деякими джерелами, точність прогнозування банкрутства згідно з цією моделлю становить 95 %.

Завдання 2.2. Торговельне підприємство «Фруттісух» реалізує в роздріб сушарки для фруктів та овочів за ціною 4000 грн, які воно купує в оптового посередника за ціною 3300 грн. Плановий обсяг реалізації 300 сушарок на місяць. Витрати підприємства на оплату праці розподіляються так: оклад менеджера-власника складає 20000 грн на місяць; чотири продавці отримують по 10 600 грн на місяць; оклад адміністратора-касира становить 9500 грн на місяць; послуги бухгалтера, який працює за угодою один тиждень на місяць, обходяться підприємству в 2560 грн на місяць. Інші витрати підприємства на місяць: оплата за телефон – 750 грн, комунальні послуги – 10 000 грн, оренда приміщення – 16 300 грн, охорона та страхування майна – 1 600 грн, відрядження – 2 800 грн, амортизація – 2 000 грн, інші накладні витрати – 2 200 грн. Необхідно визначити:

- 1) точку безбитковості в натуральних та грошових показниках;
- 2) побудувати графік безбитковості.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Аналіз точки безбитковості (break-even-analyse). Цей метод контролінгу зводиться до визначення мінімального обсягу реалізації продукції (у разі незмінних цін та умовно-постійних витрат), за якого підприємство може забезпечити безбиткову операційну діяльність у короткостроковому періоді. Точка безбитковості характеризує такий обсяг виробництва й реалізації продукції, якому відповідає нульовий прибуток підприємства – виручка від реалізації продукції дорівнює валовим витратам на її виробництво та реалізацію.

Цей метод побудований на тезі, що зі зростанням обсягів реалізації умовно-постійні витрати на одиницю продукції зменшуються. Аналізувати точку безбитковості можна побудовою графіків, а також за допомогою відповідних математичних розрахунків. У разі використання графічного методу аналізу точкою безбитковості вважається точка перетину кривої сукупних витрат і кривої, яка характеризує виручку від реалізації продукції.

Точку безбитковості можна розрахувати в грошовому вираженні, тобто яку суму потрібно отримати від продажу продукції, щоб вийти в нуль і далі в прибуток:

$$\text{ТВД} = (В * З \text{ пост}) / (В - З \text{зм}), \quad (2.2)$$

де ТВД — точка безбитковості в грошовому вираженні;

В — виручка від продажів;

З пост — постійні витрати;

Ззм — змінні витрати.

Точку безбитковості можна порахувати і в натуральному вираженні, тобто в одиницях продукції:

$$\text{ТБН} = З \text{пост} / (\text{Ц} - З \text{сз}), \quad (2.3)$$

де ТБН — точка безбитковості в натуральному вираженні;

Зпост — постійні витрати;

Ц — ціна за одиницю продукції;

Зсм — середні змінні витрати на одиницю продукції.

При цьому не потрібно плутати точку безбитковості з точкою окупності, яка розраховується для визначення часу, коли доходи перевищать витрати. Це практично та сама точка безбитковості, але визначається не в одиницях проданого товару або в обсязі виручки, а в місяцях або роках.

Тема 3. САНАЦІЙНИЙ АУДИТ

План практичного заняття

- 1 Сутність санаційного аудиту та завдання санаційного аудиту.
- 2 Етапи проведення санаційного аудиту.
- 3 Способи і методи проведення санаційного аудиту.
- 4 Аналіз різних поглядів на сутність санаційної спроможності підприємства.
- 5 Методика оцінювання глибини фінансової кризи.
- 6 Оцінювання економічного потенціалу підприємства та його складових.

Основні терміни і поняття: санаційний аудит, план санаційного аудиту, господарський суд, керуючий санацією, комітет кредиторів, реструктуризація, платоспроможність, результативність виконання плану санації.

Питання для обговорення

- Які суть та призначення санаційного аудиту?
- Назвати етапи проведення санаційного аудиту.
- Для чого використовується SWOT-аналіз при санаційному аудиті?
- Які моменти має містити аудиторський висновок?
- Що таке ліквідність?
- Що таке неплатоспроможність?
- Дати визначення фінансовому стану підприємства.

Теми презентацій, есе, доповідей

- ❖ Методика та етапи проведення санаційного аудиту.

- ❖ Аналіз причин і симптомів фінансової кризи.
- ❖ Джерела інформації для проведення санаційного аудиту.
- ❖ Способи і методи проведення санаційного аудиту.
- ❖ Аналіз різних поглядів та сутність санаційної спроможності підприємства.

Практичні завдання

Завдання 3.1. Необхідно провести аналіз фінансового стану підприємства за два роки. Побудувати діаграми. Зробити висновки.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Аналіз фінансового стану підприємства за допомогою коефіцієнтів

1 Рентабельність діяльності підприємства можна оцінити за такими показниками:

1) рентабельність активів – РА. Цей коефіцієнт дає загальну картину за ступенем прибутковості діяльності, причому в масштабах усього підприємства, а не окремих складових його діяльності;

2) рентабельність власного капіталу – РВК;

3) рентабельність продажів – РП.

2 Ділову активність підприємства визначимо такими показниками:

1) коефіцієнт оборотності активів – ОА. Цей коефіцієнт дає загальну картину ефективності використання активів;

2) коефіцієнт оборотності основних засобів (фондовіддача) – ООЗ. Він конкретизує попередній показник, оскільки ключовою статтею активів балансу суб'єкту підприємництва є його основні засоби;

3) коефіцієнт оборотності власного капіталу – ОВК.

Таблиця 3.1 – Показники фінансового аналізу діяльності підприємства

Складові фінансової безпеки підприємства (Іj)	Вихідні показники за складовими фінансової безпеки підприємства		Розрахунок	Норматив
1	2	3	4	5
Рентабельність діяльності	Рентабельність активів (РА)	Рентабельність активів = Чистий прибуток (Чистий збиток) / Середньорічна сума активів * 100%	$K_{ра} = \frac{\text{ф.ряд 2 2350 (2355)}}{\text{ф.1 ряд 1900}} * 100 \%$	3 %
	Рентабельність власного капіталу (РВК)	Рентабельність власного капіталу = Чистий прибуток (Чистий збиток) / Середньорічна сума власного капіталу * 100%	$K_{рвк} = \frac{\text{ф.2 ряд 2350 (2355)}}{\text{ф.1 ряд 1495}} * 100\%$	20 %
	Рентабельність продажів (РП)	Рентабельність продажів по чистому прибутку = Чистий прибуток (збиток) / Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції * 100%	$K_{рп} = \frac{\text{ф. 2 ряд 2350 (2355)}}{\text{ф. 2 ряд 2000}} * 100\%$	15 %
Ділова активність	Коефіцієнт оборотності активів (ОА)	Оборотність активів = Виручка (Чистий дохід) / Середньорічний обсяг активів	$K_{оа} = \frac{\text{ф. 2 ряд 2000}}{\text{ф.1 ряд 1900}}$	1,1
	Коефіцієнт оборотності основних засобів (ООЗ)	Коефіцієнт оборотності основних засобів = Виручка (Чистий дохід) / вартість основних засобів	$K_{ооз} = \frac{\text{ф. 2 ряд 2000}}{\text{ф.1 ряд. 1010}}$	1,15
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу (ОВК)	Показник оборотності власного капіталу = Виручка (Чистий дохід) / Середньорічну суму власного капіталу	$K_{овк} = \frac{\text{ф. 2 ряд 2000}}{\text{ф. 1 ряд 1495}}$	1,2

Продовження таблиці 3.1

1	2	3	4	5
Ліквідність і платоспроможність	Коефіцієнт покриття (КП)	КП= Оборотні активи / Поточні зобов'язання	КП= ф.1ряд1195/ ф.1ряд.1695	2
	Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (КДЗ/КЗ)	Поточна дебіторська заборгованість за товари та послуги / Поточна кредиторська заборгованість за товари і послуги /	Кдз/Кз = ф.1 ряд. (1125--1150)/ ф.1 ряд. (1610—1650)	1,0
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КАЛ)	Коефіцієнт абсолютної ліквідності = Грошові кошти та їхні еквіваленти / Поточні зобов'язання	Кал = ф. 1 ряд. 1165/ф.1 ряд.1695	0,3
Фінансова стійкість	Коефіцієнт фінансового левириджу (КФЛ)	КФЛ = довгострокові залучені кошти / власний капітал	Кфл = ф.1 ряд.1595 / ф.11 ряд.1495	0,25
	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами (КЗВОК)	Показник забезпеченості власними оборотними засобами = Власні оборотні кошти / Оборотні активи	Кзвок = ф.1 ряд. 1495 – ф.1 ряд.1095) / ф.1. ряд. 1195	Кзвк>0,1
	Коефіцієнт довгострокової фінансової стійкості (КДФС)	Показник фінансової стабільності = Власний капітал + Довгострокові зобов'язання / Сума пасивів	Кдфс = ф.1 ряд.1495 + 1595/ ф. 1 ряд. 1900	0,85

3 Рівень ліквідності і платоспроможності підприємства можна оцінити такими показниками:

- 1) коефіцієнт покриття – КП;
- 2) співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості – КДЗ/КЗ;
- 3) коефіцієнт абсолютної ліквідності – КАЛ.

4 Для визначення рівня фінансової стійкості підприємства використаємо такі показники:

- 1) коефіцієнт фінансового левериджу (ризик) – КФЛ;
- 2) коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами – КЗВОК;
- 3) коефіцієнт довгострокової фінансової стійкості – КДФС

Таблиця 3.2 – Показники фінансового аналізу діяльності підприємства

Складові фінансової безпеки підприємства	Вихідні показники за складовими фінансової безпеки підприємства	Поточний рік	Попередній рік	Норматив
Рентабельність діяльності	Рентабельність активів (РА)			3 %
	Рентабельність власного капіталу (РВК)			20 %
	Рентабельність продажів (РП)			15%
Ділова активність	Коефіцієнт оборотності активів (ОА)			1,1
	Коефіцієнт оборотності основних засобів (ООЗ)			1,15
	Коефіцієнт оборотності власного капіталу (ОВК)			1,2
Ліквідність і платоспроможність	Коефіцієнт покриття (КП)			2
	Співвідношення дебіторської і кредиторської заборгованості (КДЗ/КЗ)			1,0
	Коефіцієнт абсолютної ліквідності (КАЛ)			0,3
Фінансова стійкість	Коефіцієнт фінансового левериджу (КФЛ)			0,25
	Коефіцієнт забезпечення власними обіговими коштами (КЗВОК)			Кзвк>0,1
	Коефіцієнт довгострокової фінансової стійкості (КДФС)			0,85

Тема 4. САНАЦІЯ БАЛАНСУ

План практичного заняття

- 1 Економічний зміст санації балансу та призначення санаційного прибутку.
- 2 Санаційний прибуток та його складові: емісійний дохід і безповоротна фінансова допомога.
- 3 Методи зменшення статутного фонду.
- 4 Практичний приклад санації балансу підприємства.

Основні терміни і поняття: баланс, альтернативна санація, активи, власний капітал, дизажіо, конверсія акцій, безповоротна фінансова допомога.

Питання для обговорення

- Розкрийте сутність санації балансу на підприємстві.
- Охарактеризуйте економічну та правову сутність санаційного прибутку підприємства.
- Розкрийте способи списання непокритого збитку.
- Визначте фактори, що впливають на збитковість підприємства.
- Дайте характеристику методів зменшення зареєстрованого капіталу підприємства.

Теми презентацій, есе, доповідей

- ❖ Спірні питання, що супроводжують скорочення статутного фонду господарських товариств.
- ❖ Форми санації з залученням нового фінансового капіталу.
- ❖ Зменшення зареєстрованого капіталу як форма санації балансу підприємства.

Практичні завдання

Завдання 4.1

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Оцінювання глибини фінансової кризи підприємства полягає в оцінюванні ступеня можливості погашення боргових зобов'язань підприємства за рахунок власних джерел коштів шляхом поетапного розрахунку відповідних показників.

Таблиця 4.1 - Оцінювання глибини фінансової кризи

Показник	На початок періоду	На кінець періоду
1 Джерела власних коштів (власний капітал)		
2 Необоротні активи		
3 Власні оборотні кошти (1–2), E_c		
4 Довгострокові зобов'язання		
5 Власні і довгострокові джерела формування запасів і витрат – робочий капітал (3+4), E_t		
6 Поточні зобов'язання		
7 Загальна величина джерел формування запасів і витрат, (5+6), E_o		
8 Запаси і витрати		
9 Надлишок (+), нестача (–) власних оборотних коштів (3–8), $E'c$		
10 Надлишок, нестача власних і довгострокових позикових джерел формування запасів і витрат (5–8), $E't$		
11 Надлишок, нестача загальної величини джерел формування запасів і витрат (7–8), $E'o$		
Тип фінансової стійкості		

За результатами розрахунків робиться такий висновок:

$E'c \geq 0$, $E't \geq 0$, $E'o \geq 0$ – абсолютна стійкість;

$E'c < 0$, $E't \geq 0$, $E'o \geq 0$ – нормальна стійкість;

$E'c < 0$, $E't < 0$, $E'o \geq 0$ – нестійкий стан;

$E'c < 0$, $E't < 0$, $E'o < 0$ – кризове становище.

Завдання 4.2. Початковий вигляд пасиву балансу на початок року: статутний капітал – 400 тис. грн; додатковий капітал – 195 тис. грн; нерозподілений прибуток – 160 тис. грн.

За результатами діяльності за поточний рік було отримано 180 тис. грн збитку, крім того, проведена уцінка необоротних активів на 40 тис. грн. Розрахувати вартість чистих активів на початок і на кінець року та визначити необхідність проведення санації балансу. Скласти перший розділ пасиву балансу після санації, якщо зменшення статутного капіталу відбувалося шляхом безкоштовного передання акцій до анулювання.

Завдання 4.3. Статутний капітал АТ «Глакс» складає 7 млн грн. Кількість акцій – 1 млн штук. Прийнято рішення про зменшення статутного капіталу шляхом деномінації акцій у співвідношенні 5 до 2. Оскільки 10 % акціонерів не надалі акції для деномінації, їхні акції були анульовані. В ході деномінації на цю кількість (анульовану) у відповідному співвідношенні були емітовані акції і реалізовані на біржі за курсом 120 %. Визначити зменшення статутного капіталу і санаційний прибуток.

Завдання 4.4. Обчисліть економічний ефект від санації, якщо відомо, що майбутня вартість додатково одержаного прибутку від санаційних заходів становить 110000 грн, коефіцієнт дисконтування 0,798, інвестиції на проведення санаційних заходів 70000 грн.

Тема 5. ФОРМИ, ПРАВИЛА ТА УМОВИ ФІНАНСУВАННЯ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

План практичного заняття

1 Поняття фінансових ресурсів підприємства та фактори, що впливають на їхнє формування та використання.

- 2 Структура джерел фінансових ресурсів підприємства.
- 3 Поняття та види внутрішніх джерел фінансування.
- 4 Форми участі власників у санації підприємства.
- 5 Методи збільшення статутного фонду.
- 6 Емісія облігацій у санаційних цілях.

Основні терміни і поняття: номінальний капітал, статутний фонд, емісійний дохід, пролонгація, конверсія боргу, виручка, реструктуризація активів, собівартість продукції, інвестиції, витрати, акціонерний (пайовий) капітал, статутний фонд, номінальна вартість, облігації, акції, заборгованість, санаційні кредити.

Питання для обговорення

Охарактеризуйте внутрішні джерела фінансування санації підприємства.

Що передбачають санаційні заходи на основі нуль-базис бюджетування?

Як здійснюється фінансова санація підприємства за рахунок збільшення зареєстрованого капіталу?

Дайте характеристику методам зменшення зареєстрованого капіталу підприємства.

Охарактеризуйте зовнішні джерела фінансування санації підприємства.

Визначте спосіб та мету викупу підприємством акцій власної емісії.

Як власники підприємства можуть прийняти участь у фінансуванні санації на підприємстві?

Як кредитори підприємства можуть прийняти участь у фінансуванні санації на підприємстві?

Як працівники підприємства можуть прийняти участь у фінансуванні санації на підприємстві?

Теми презентацій, есе, доповідей

- ❖ Форми санації з залученням нового фінансового капіталу.
- ❖ Внутрішні джерела фінансової санації на підприємстві.
- ❖ Фінансування санації підприємства за рахунок венчурного фінансування.
- ❖ Зменшення зареєстрованого капіталу як форма санації балансу підприємства.
- ❖ Механізм та сутність двоступінчатої санації підприємства.

Практичні завдання

Завдання 5.1. Оцінити фінансову рівновагу підприємства шляхом дотримання умов:

- «золотого правила балансу»;
- «золотого правила фінансування»;
- «правила вертикальної структури капіталу».

Методичні вказівки щодо виконання завдання

1 Визначити, чи дотримуються умови «золотого правила балансу»:

- потреба в капіталі для фінансування необоротних активів має покриватися за рахунок власного капіталу та довгострокових позик

Необоротні активи	Власний капітал
	Довгострокові позики
Оборотні активи	Поточні пасиви

	На початок року	На кінець року		На початок року	На кінець року
Необоротні активи			Власний капітал		
			Довгострокові позики		
Оборотні активи			Поточні пасиви		

2 Визначити, чи дотримуються умови «золотого правила фінансування»

	На початок року	На кінець року
(Довгострокові активи/довгострокові пасиви) ≤ 1		
(Короткострокові активи/короткостроковий капітал) ≥ 1		

3 Визначити, чи дотримуються умови «правила вертикальної структури капіталу»

	На початок року	На кінець року
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)		
Коефіцієнт фінансового левериджу (коефіцієнт заборгованості)		

Коефіцієнт автономії (Кавт)

$$K_{авт} = V_k / A ,$$

де V_k — власний капітал;

A — активи підприємства.

Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів, або коефіцієнт фінансового левериджу (Клев).

$$K_{лев} = Z_{kd} / V_k ,$$

де Z_{kd} — довгострокові залучені кошти;

V_k — власний капітал.

Тема 6. САНАЦІЙНА РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ ПІДПРИЄМСТВА

План практичного заняття

- 1 Сутність та форми реструктуризації підприємства.
- 2 Відмінності між санацією і реструктуризацією.
- 3 Особливості фінансової реструктуризації підприємства.
- 4 Ознаки незадовільної структури балансу.
- 5 Форми санаційної реорганізації підприємства.

Основні терміни і поняття: реорганізація, баланс, санація, реструктуризація підприємства.

Питання для обговорення

У чому полягає економічна сутність реструктуризації підприємства?

Надайте характеристику видів реструктуризації.

Розкрийте форми реструктуризації підприємства.

Які заходи передбачаються у рамках реструктуризації виробництва?

Коли вона є доцільною?

Які заходи передбачаються у рамках реструктуризації активів? Коли вона є доцільною?

Що таке фінансова реструктуризація?

Практичні завдання

Завдання 6.1. Прийнято рішення про реорганізацію АТ «Шава» шляхом приєднання його до АТ «Утяг». Відношення, згідно з яким обмінюються корпоративні права в разі приєднання становить 2:3. Як доплату до корпоративних прав АТ «Утяг» виплачує на користь акціонерів АТ «Шава» компенсацію у розмірі 2,5 грн. за кожну акцію

номінальною вартістю 50 грн. Визначити на скільки збільшиться зареєстрований капітал і скласти баланс АТ «Утяг» після реорганізації.

До реорганізації баланси підприємств мали вигляд.

Баланс АТ «Шава», тис. грн до реорганізації

Актив	Сума	Пасив	Сума
Основні засоби	500	Зареєстрований капітал	420
Запаси	150	Додатковий капітал	60
Дебіторська заборгованість	100	Резервний капітал	40
Грошові кошти	20	Зобов'язання	250
Баланс	770	Баланс	770

Баланс АТ «Утяг», тис. грн до реорганізації

Актив	Сума	Пасив	Сума
Основні засоби	1400	Зареєстрований капітал	1200
Запаси	300	Додатковий капітал	300
Дебіторська заборгованість	200	Резервний капітал	200
Грошові кошти	100	Зобов'язання	300
Баланс	2000	Баланс	2000

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Відношення обміну акцій 2:3 означає, що три акції АТ «Шава» обмінюються на дві акції АТ «Утяг». Оскільки акції обмінюються за рахунок збільшення зареєстрованого капіталу, то справджується така рівність: 2 акції АТ «Утяг»: 3 акції АТ «Шава» = Приріст капіталу АТ «Утяг»: Зареєстрований капітал АТ «Шава».

Загальну суму компенсаційних виплат акціонерам АТ «Шава» знаходимо множенням кількості акцій на розмір компенсаційних доплат на одну акцію. Це означає, що в результаті реорганізації активи АТ «Утяг» збільшаться на суму активів АТ «Шава» за вирахуванням суми грошової компенсації.

Сума приросту чистої вартості АТ «Утяг» у результаті приєднання визначається відніманням від суми власного капіталу АТ «Шава» суми компенсаційних виплат та приросту зареєстрованого капіталу АТ «Утяг».

Сума зобов'язань АТ «Утяг» після приєднання до нього АТ «Шава» дорівнюватиме загальній сумі зобов'язань обох підприємств.

Отже, баланс АТ «Утяг» після реорганізації матиме вигляд.

Баланс АТ «Утяг», тис. грн після реорганізації

Актив	Сума	Пасив	Сума
Основні засоби		Зареєстрований капітал	
Запаси		Додатковий капітал	
Дебіторська заборгованість		Резервний капітал	
Грошові кошти		Зобов'язання	
Баланс		Баланс	

Тема 7. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ САНАЦІЇ, БАНКРУТСТВА ТА ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

План практичного заняття

- 1 Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства підприємств.
- 2 Нормативно-правова база інституту банкрутства.
- 3 Послідовність провадження справи про банкрутство.
- 4 Мирова угода.

Основні терміни і поняття: банкрутство, боржник, майно, звіт, кредитор, ліквідаційний баланс, мирова угода, приховане, фіктивне, зумисне банкрутство, неплатоспроможність.

Питання для обговорення

Розкрийте економічну, правову та соціальну сутність та наслідки банкрутства підприємства.

Які підстави для порушення справи про банкрутство підприємства?

Який розмір безспірних вимог кредиторів до боржника для порушення справи про банкрутство?

Охарактеризуйте елементи письмової заяви для порушення провадження у справі про банкрутство.

Які наслідки, згідно з законодавством України, подання заяви про порушення справи про банкрутство?

Розкрийте сутність мораторію на задоволення вимог кредиторів. Хто його вводить?

Які рішення приймаються господарським судом на підготовчому та попередньому засіданнях?

Яка роль публікації оголошення про порушення справи про банкрутство?

Розкрийте сутність процедури розпорядження майном. Яка роль розпорядника майна в управлінні підприємством?

Теми презентацій, есе, доповідей

- ❖ Система банкрутства і підтримки підприємства.
- ❖ Санація у межах процедури банкрутства підприємства.
- ❖ Приховане, фіктивне та навмисне банкрутство: наслідки для економіки країни.
- ❖ Зарубіжний досвід та історія розвитку «інституту» банкрутства.
- ❖ Рейдерство як форма незаконного заволодіння бізнесом.

Практичні завдання

Завдання 7.1. У результаті неефективної фінансово-господарської діяльності підприємство виявилось неспроможним відповідати за своїми боргами і проти нього за поданням комітету кредиторів була порушена

справа про банкрутство. На попередньому засіданні господарського суду затверджено такий реєстр вимог кредиторів:

- зобов'язання перед ДПІ з податкових платежів – 25,8 млн грн;
  - Пенсійний фонд України – 38,4 млн грн;
  - Фонди соціального страхування – 24,1 млн грн;
  - ПАТ «Миколаївобленерго» – 11,2 млн грн;
  - ПАТ «Укртелеком» – 3 млн грн;
  - «Укрсоцбанк» (із заставою) – 3 млн грн;
  - Райффайзенбанк Аваль (із заставою) – 5 млн грн;
  - Ощадбанк (без застави) – 1,5 млн грн;
  - постачальники сировини – 22,2 млн грн;
  - заробітна плата працівникам підприємства – 202,8 млн грн;
  - виплата вихідної допомоги звільненим працівникам банкрута – 12,5 млн грн.
- внески членів трудового колективу до підприємства – 97,8 млн грн;
  - витрати на провадження справи про банкрутство – 0,3 млн грн;
  - орієнтовна ліквідаційна вартість підприємства становить – 330 млн грн.

Необхідно розподілити конкурсну масу підприємства за черговістю платежів.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

1 Відповідно до статті 64 Закону України «Кодекс України з процедур банкрутства» кошти, одержані від продажу майна банкрута, спрямовуються на задоволення вимог кредиторів, у такому порядку:

1) у першу чергу задовольняються:

- вимоги щодо виплати заборгованості з оплати за виконані роботи та/або надані послуги, а також інші кошти, належні гіг-спеціалістам за гіг-контрактами, укладеними згідно із Законом України «Про стимулювання розвитку цифрової економіки в Україні», та нараховані на ці суми страхові

внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

- вимоги щодо виплати заборгованості із заробітної плати працюючим та звільненим працівникам банкрута, грошові компенсації за всі невикористані дні щорічної відпустки та додаткової відпустки працівникам, які мають дітей, інші кошти, належні працівникам у зв'язку з оплачуваною відсутністю на роботі (оплата часу простою не з вини працівника, гарантії на час виконання державних або громадських обов'язків, гарантії і компенсації при службових відрядженнях, гарантії для працівників, які направляються для підвищення кваліфікації, гарантії для донорів, гарантії для працівників, які направляються на обстеження до медичного закладу, соціальні виплати у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності за рахунок коштів підприємства тощо), а також вихідна допомога, належна працівникам у зв'язку з припиненням трудових відносин, та нараховані на ці суми страхові внески на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, у тому числі відшкодування кредиту, отриманого на ці цілі;

- вимоги щодо виплати заборгованості із компенсації збитків, завданих Державному бюджету України внаслідок виконання рішень Європейського суду з прав людини, постановлених проти України;

- вимоги кредиторів за договорами страхування;

- витрати, пов'язані з провадженням у справі про банкрутство в господарському суді;

- витрати кредиторів на проведення аудиту, якщо аудит проводився за рішенням господарського суду за рахунок їхніх коштів;

2) у другу чергу задовольняються:

- вимоги із зобов'язань, що виникли внаслідок заподіяння шкоди життю та здоров'ю громадян, шляхом капіталізації у ліквідаційній

процедурі відповідних платежів, у тому числі до Фонду соціального страхування України за громадян, які застраховані в цьому фонді, у порядку, встановленому Кабінетом Міністрів України, зобов'язань із сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування та інше соціальне страхування, крім вимог, задоволених позачергово, з повернення невикористаних коштів Фонду соціального страхування України, а також вимоги громадян – довіритель (вкладників) довірчих товариств або інших суб'єктів підприємницької діяльності, які залучали майно (кошти) довіритель (вкладників);

3) у третю чергу задовольняються:

- вимоги щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів);

- вимоги центрального органу виконавчої влади, що здійснює управління державним резервом;

4) у четверту чергу задовольняються вимоги кредиторів, не забезпечені заставою;

5) у п'яту чергу задовольняються вимоги щодо повернення внесків членів трудового колективу до статутного капіталу підприємства;

6) у шосту чергу задовольняються інші вимоги.

2 Вимоги кожної наступної черги задовольняються за надходження на рахунок коштів від продажу майна банкрута після повного задоволення вимог попередньої черги, крім випадків, установлених цим Кодексом.

3 У разі наявності коштів, достатніх для повного задоволення всіх вимог однієї черги, задоволення вимог кредиторів цієї черги здійснюється арбітражним керуючим протягом 10 робочих днів із дня надходження достатньої суми коштів на рахунок боржника.

У разі недостатності коштів, одержаних від продажу майна банкрута, для повного задоволення всіх вимог однієї черги вимоги задовольняються пропорційно до суми вимог, що належить кожному кредитору однієї черги.

4 У разі відмови кредитора від задоволення визнаної в установленому порядку вимоги ліквідатор не враховує суму грошових вимог цього кредитора.

5 Погашення вимог кредиторів шляхом заліку зустрічних однорідних вимог проводиться за згодою кредитора (кредиторів), за умови що це не порушує майнові права інших кредиторів.

6 Погашення вимог забезпечених кредиторів за рахунок майна банкрута, що є предметом забезпечення, здійснюється в порядку, передбаченому цим Кодексом, позачергово. Арбітражний керуючий здійснює погашення вимог забезпеченого кредитора протягом 10 робочих днів з дня надходження коштів від реалізації предмета забезпечення.

7 Вимоги, не погашені у зв'язку з недостатністю майна, вважаються погашеними.

Отже, відповідно до вимог чинного законодавства, розподілимо кредиторів відповідно до черговості їх права на отримання боргів (табл. 7.1).

Таблиця 7.1 – Розподіл конкурсної маси підприємства, млн грн

Вид боргу	Заборгованість	Залишок ліквідаційної маси підприємства	Сума до сплати за видом боргу
I черга			
II черга			
III черга			
IV черга			
V черга			
Всього			

Тема 8. ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ МАЙНА

План практичного заняття

1 Необхідність, завдання та принципи експертного оцінювання вартості майна підприємства.

2 Стандарти та правила оцінювання.

3 Порядок оцінювання вартості майна.

4 Методи оцінювання вартості майна.

5 Оцінювання цілісних майнових комплексів.

Основні терміни і поняття: балансова вартість, ринкова вартість, капіталізована вартість, інвентаризація, аудиторська перевірка, фінансова звітність, нематеріальні активи, експертне оцінювання вартості майна.

Питання для обговорення

Як законодавством України регламентовано оцінювання бізнесу?

Чи визнається бізнес нормативними актами як об'єкт оцінювання?

Які підходи можуть бути застосовані для оцінювання бізнесу?

У яких випадках доцільним є застосування методів витратного підходу?

У чому полягають особливості застосування основних методів витратного підходу?

У яких випадках визначається ліквідаційна вартість підприємства?

Які розрізняють види ліквідаційної вартості?

Теми презентацій, есе, доповідей

❖ Етапи здійснення ліквідаційних процедур при банкрутстві.

❖ Інвентаризація як складова процесу оцінювання майна підприємства.

❖ Принципи й методи оцінювання ліквідаційної вартості.

❖ Особливості оцінювання вартості цілого майнового комплексу в умовах банкрутства підприємства.

Практичні завдання

Завдання 8.1. Використовуючи нижче наведені дані необхідно визначити вартість об'єкта в перший рік постпрогнозного періоду.

Показник	Одиниця виміру	Цифрове значення показника
1 Виручка від реалізації (без ПДВ): - готової продукції; - матеріалів	тис. грн	2560 560
Собівартість продукції в т. ч. амортизаційні відрахування	тис. грн	1035 500
3 Ставка дисконту	%	25
4 Довгострокові темпи росту грошового потоку	%	5

Методичні рекомендації до виконання завдання

Метод дисконтування грошових потоків вважається найбільш привабливим з точки зору інвестора. Це впливає з того, що інвестор купує не набір активів, а потік майбутніх доходів.

Цей метод може бути використаний при оцінюванні будь-якого працюючого підприємства, але більш точні результати можна отримати при оцінюванні економічно стійкого підприємства.

Вибір моделі грошового потоку залежить від виду капіталу, який має використовувати суб'єкт господарювання. В цій задачі необхідно розрахувати грошовий потік для власного капіталу.

1 Грошовий потік для власного капіталу: чистий прибуток плюс амортизація;

+ (-) зменшення (приріст) власних оборотних коштів;

+ (-) зменшення (приріст) інвестицій в основні засоби;

+ (-) приріст (зменшення) довгострокових зобов'язань всього грошового потоку.

2 Розрахунок вартості об'єкта в постпрогнозний період здійснюється за формулою

$$V(\text{term}+1) = CF(\text{term}+1) : (q - d) \quad (8.1)$$

де $CF(\text{term}+1)$ – грошовий потік доходів у перший рік постпрогнозного періоду;

q – ставка дисконту;

d – довгострокові темпи росту грошового потоку.

Завдання 8.2. Використовуючи наведені нижче дані визначити можливі види цінних мультиплікаторів по підприємству.

Показник	Од. виміру	Цифрове значення показника
1 Виручка від реалізації	тис. грн	750,0
2 Витрати на виробництво в т. ч. амортизація	тис. грн	320,0 150,0
3 Ставка податку на прибуток	%	17
4 Кількість акцій	шт.	25000
5 Ринкова вартість однієї акції	грн	110,0

Методичні рекомендації до виконання завдання

Метод галузевих коефіцієнтів ґрунтується на використанні співвідношення між ціною і визначеною фінансовою базою. Цей метод ґрунтується на тому, що економічна привабливість об'єкта оцінювання визначається тим, скільки його можна продати в умовах сформованого ринку.

Для визначення вартості об'єкта оцінювання обирається підприємство-аналог, яке було продано не так давно. Розраховуються цінові мультиплікатори по цьому підприємству.

Ціновий мультиплікатор – відношення ціни продажу підприємства-аналога і будь-якою фінансовою базою.

В якості фінансової бази може бути використана: виручка від реалізації; прибуток (валовий, чистий); дивіденди, балансова вартість, грошовий потік.

$$\text{ЦМ} = \text{ВО} / \text{Фб} \quad (8.2)$$

У практиці оцінювання використовують дві групи цінових мультиплікаторів:

Інтервальні мультиплікатори: в якості фінансової бази використовують: прибуток, грошовий потік, дивідендні виплати, виручку від реалізації.

Моментні мультиплікатори: в якості фінансової бази використовують: балансову вартість активів, чисту вартість активів.

Завдання 8.3. Розкрийте сутність та проведіть порівняльний аналіз видів LBO-угод та альтернатив угодам злиття і поглинання. Обґрунтуйте, які способи частіше використовуються на вітчизняному ринку.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

Порівняння слід проводити за видами LBO-угод (LBO-угоди з придбання активів та LBO-угоди з придбання акцій компанії, окремо варто виділити LBO-угоди з викупом підприємства менеджментом компанії), а також альтернативами угодам злиття та поглинання (зворотні злиття, створення холдингів, спільних підприємств, стратегічних союзів). Результат представити у вигляді таблиці 8.1.

Таблиця 8.1 – Порівняльний аналіз видів LBO-угод та альтернатив угодам злиття та поглинання

Вид угоди злиття і поглинання	Переваги	Недоліки	Приклади в світі та в Україні
LBO-угоди з придбання активів компанії			
LBO-угоди з придбання акцій компанії			
LBO-угоди з викупом підприємства менеджментом компанії			
Угоди зворотного злиття			
Створення холдингів			
Створення спільних підприємств			
Створення стратегічних союзів			

Завдання 8.4. Проаналізуйте різні методи захисту від недружніх поглинань підприємства. Складіть звіт.

Методичні вказівки щодо виконання завдання

З метою якісного аналізу результат необхідно представити у вигляді звіту, що містить такі складові елементи:

- метод захисту від ворожого поглинання;
- опис механізму захисту від ворожого поглинання;
- переваги методу захисту від ворожого поглинання;
- недоліки методу захисту від ворожого поглинання;
- адаптація та можливість використання методу захисту від ворожого поглинання у вітчизняних реаліях;
- пропозиції щодо вдосконалення цього методу для вітчизняних підприємств.

Тема 9. ДЕРЖАВНА ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

План практичного заняття

- 1 Зміст та необхідність державної санаційної підтримки підприємств.
- 2 Форми та методи державної фінансової підтримки підприємств.
- 3 Вітчизняна практика та зарубіжний досвід державної підтримки.
- 4 Державні органи з питань регулювання банкрутства і санації.

Основні терміни і поняття: пряме фінансування, санація підприємства, фінансова підтримка, державна санація підприємства.

Питання для обговорення

Яка необхідність державної санаційної підтримки підприємств?

Які форми та методи державної підтримки підприємств Ви знаєте?

У чому полягає державне фінансування санації підприємств?

У чому полягає державна підтримка інноваційного розвитку підприємств?

Теми презентацій, есе, доповідей

- ❖ Розвиток інституту банкрутства за рубежом і в країнах СНД.
- ❖ Загальна характеристика національних систем банкрутства: складові елементи.
  - ❖ Особливості регулювання банкрутства в Китаї.
  - ❖ Особливості Французької моделі банкрутства.
  - ❖ Професія фахівця з питань банкрутства у Великобританії.
  - ❖ Характеристика національних систем банкрутства країн Центральної Азії.

Практичні завдання

Завдання 9.1. На основі даних фінансової звітності оцінити рівень фінансового стану для державних підприємств. Для визначення масштабів кризового стану використовується інтегральний показник F, який розраховується окремо для державних підприємств, акціонерних товариств та товариств з обмеженою відповідальністю.

Методичні рекомендації до виконання завдання

Для державних підприємств інтегральний показник розраховується за формулою

$$F_{д.пв}=0,02*K1+0,04*K2+2,57*K3+0,19*K4+2,18*K7+10*K8+0,81*K9, \quad (9.1)$$

де K1 – показник загальної ліквідності;

K2 – показник поточної ліквідності;

K3 – показник абсолютної ліквідності;

K4 – показник автономії;

K5 – показник співвідношення власних і залучених коштів;

K6 – рентабельність власного капіталу;

K7 – рентабельність продажів;

K8 – рентабельність активів;

K9 – оборотність власних коштів;

K10 – загальний показник рентабельності.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

- 1 Визначення фінансової кризи на підприємстві.
- 2 Види фінансової кризи на підприємстві, взаємозв'язок між ними.
- 3 Джерела виникнення фінансової кризи.
- 4 Характеристика ендогенних та екзогенних факторів виникнення фінансової кризи.
- 5 Фази фінансової кризи.
- 6 Сутність і визначення санації, типи санаційних заходів.
- 7 Характеристика санаційних заходів фінансового характеру.
- 8 Характеристика санаційних заходів організаційно-правового характеру.
- 9 Характеристика виробничо-технічних санаційних заходів.
- 10 Характеристика і значущість санаційних заходів соціального характеру.
- 11 Порядок приймання рішення щодо проведення санації.
- 12 Сутність антикризового управління.
- 13 Система раннього попередження та реагування (СРПР).
- 14 Дискримінантний аналіз, методи виявлення ймовірності банкрутства.
- 15 Досудова санація.
- 16 В яких випадках і ким може прийматися рішення щодо проведення санації підприємства?
- 17 Сутність, мета і завдання санаційного аудиту, санаційна спроможність.
- 18 Замовники та виконавці санаційного аудиту.
- 19 Етапи проведення санаційного аудиту.
- 20 Порядок складання та структура плану санації.
- 21 Порядок проведення фінансової санації (класична модель санації).

22 Які рішення можуть приймати збори кредиторів за результатами розгляду звіту керуючого санацією?

23 Форми фінансування санації підприємства.

24 Класифікація внутрішніх фінансових джерел санації підприємства.

25 Вхідні грошові потоки підприємства.

26 Можливості щодо збільшення виручки від реалізації продукції.

27 Мобілізація прихованих резервів.

28 Використання зворотного лізингу.

29 Оптимізація структури розміщення оборотного капіталу.

30 Рефінансування дебіторської заборгованості.

31 Вихідні грошові потоки підприємства.

32 Основні групи чинників, що впливають на собівартість продукції.

33 Згортання (заморожування) інвестицій як внутрішнє джерело фінансування санації.

34 Зовнішні джерела фінансової санації підприємства.

35 Форми участі власників у санації підприємства.

36 Цілі та методи збільшення статутного фонду підприємства.

37 Варіанти дії кредиторів щодо підприємства-боржника.

38 Форми фінансової участі кредиторів у санації боржників.

39 Форми реструктуризації заборгованості.

40 Фінансова участь персоналу в санації підприємства.

41 Санаційна реструктуризація підприємства: зміст, порядок проведення, види.

42 Сутність реорганізації, спрямованої на укрупнення підприємства (злиття, приєднання, поглинання).

43 Сутність реорганізації, спрямованої на подрібнення (поділ, виокремлення) та збереження розмірів підприємства (перетворення).

44 Порядок досудового врегулювання господарських спорів.

45 Судовий порядок урегулювання господарських спорів.

- 46 Визначення та сутність банкрутства.
- 47 Необхідність, функції та завдання інституту банкрутства в Україні.
- 48 Варіанти розвитку справи про банкрутство.
- 49 Порядок оголошення підприємства банкрутом.
- 50 Порядок задоволення вимог кредиторів.
- 51 Порядок фінансової участі держави в санації підприємства.
- 52 Форми державної фінансової підтримки санації підприємства.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1 Кодекс України з процедур банкрутства в ред. від 01.01.2023 р. № 2597-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text>.

2 Боронос В. Г., Плікус І. Й. Управління фінансовою санацією підприємств : підручник. Суми : Сумський державний університет, 2022. 459 с.

3 Васьківська К. В., Сич О. А., Прокопишак В. Б. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. Львів: ПП «Арал», 2011. 204 с.

4 Говорушко Т. А., Дем'яненко І. В., Багацька К. В. Управління фінансовою санацією підприємства: підручник. Київ : Центр навчальної літератури, 2013. 400 с.

5 Зеліско І. М. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2015. 320 с.

6 Ковальчук Н. О., Федішин М. П., Жаворонок А. В., Абрамова А. С. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. Чернівці : Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича, 2019. 231 с.

7 Крутова А. С., Лачкова Л. І., Лачкова В. М. Управління фінансовою санацією підприємства : навч. посіб. Харків : Видавець Іванченко І. С., 2017. 189 с.

8 Лучко М. Р., Жукевич С. М., Фаріон А. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. 304 с.

9 Полінкевич О. М. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2011. 424 с.

10 Фінансовий аналіз : навч. посіб. / І. О. Школьник та ін.; за заг. ред. І. О. Школьник. Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 368 с.

11 Островська О. А., Соколова О. Б. Управління фінансовою санацією підприємства. Практикум : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2013. 176 с.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до практичних занять

з дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ САНАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВА»

Відповідальний за випуск Коковіхіна О. О.

Підписано до друку 17.05.2024 р.

Умовн. друк. арк. 2,75. Тираж . Замовлення № .

Видавець та виготовлювач Український державний університет залізничного транспорту,
61050, Харків-50, майдан Фейєрбаха, 7.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6100 від 21.03.2018 р.